

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-255>

ORGANIZING THE CREATIVE ACTIVITY OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

БЎЛАЖАК ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ҲИТЎВЧИЛАРИ ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Habibullaev U.

*Independent Student of the Department
of Pedagogy
Fergana State University
Fergana, Uzbekistan*

Ҳабибуллаев У.

*педагогика кафедраси мустақил
изланувчиси
Фаргона давлат университети
Фаргона, Ўзбекистон*

Бўлажак кадрларда тафаккурнинг диалектик, синергетик, идеалистик, прагматик, аналитик, реалистик каби услубларини шакллантириш бугунги таълимнинг долзарб масаласига айланмоғи зарур. Чунки мафкуралаштирилган ва материалистик тафаккурнинг қандай эканлигини ва ижтимоий фойдасини халқимиз кўрди ва ундан етарлича сабоқ олди. Яқин ўтмишда мафкуралаштирилган маърифий ақидалар таъсирида бўлса-да, мамлакатда саводсизлик тугатилди, турли географик минтақаларда кўплаб маданий, маърифий илмий марказлар таркиб топди. Қатағон даври зиёлилари халқни маърифатли қилишга ўзларининг муносиб ҳиссасини қўшди. Олий таълим нафақат юксак малакали кадрлар тайёрлаш, балки талаба-ёшларни янгиликларни билиш, ўз-ўзини тарбиялаш, янги дунёвий билимлар ва интеллектуал кадрларни яратиш руҳида тарбиялаш, турли илмий мактаблар яратган анъаналарни ривожлантиришга интилувчи салоҳиятли кадрлар тайёрлашга ҳам йўналтирилди. Бирок, шуниси борки, интеллектуал салоҳият соҳиблари узоқ йиллар ҳукмрон мафкура манфаатларига хизмат қилган, кўпчилиги коммунистик тузум ғояларини сўзда маъқулласа ҳам, ич-ичидан уларни қабул қилмаган, коммунистик тузум эса инсон, миллат ва халқ эркинлигига, миллий тафаккур ривожланишига тўсқинлик қилиб келган [1, Б. 10]. Шундай экан, қандай бўлмасин, бўлажак кадрларда интеллектуал компетентлик мунтазам ривожланиши жоиз ва, табиийки, бу тараққиётнинг қонуний шарт ҳисобланади.

Эски тузум даврида турли сабабларга кўра жамиятимиз ижтимоий тараққиётда зиёлиларнинг камайиши, таълим сифати даражасининг пасайиши жамиятда турғунлик, илмий-интеллектуал салоҳият таназзулини келтириб чиқарган ва шу боис янги кадрлар авлодини ва

уларнинг интеллектуаллик даражасини ошириш зарурати ортиб бораверган. Натижада бугун мамлакатимизда китобхонлик даражаси ачинарли ҳолатга келиб қолган. «Хукуматнинг таълимдаги бош вазифаси китоб фондини бойитиш ва китоб ўқишни кундалик эҳтиёжга айлантириш ҳисобланади» [2, pp. 325–330]. Колумбия университетининг умрбод профессори Азиза Шоназарова фикрича, бугунги Ўзбекистоннинг бўлғуси мутахассислари салоҳиятини оширишда уларни кўпроқ илмий китобларни ўқишга ва ўз устида ишлаш кўникмаларини ривожлантиришга алоҳида урғу бериш зарур [3, <https://kun.uz/uz/25951888>].

Энди, иккинчи тушунча “ижодий”лик тушунчасига тўхталсак, ижодийликка асосланади ва у ижод қилишни кўзда тутуди. Яратиш, ижод моҳиятан ижтимоий хусусиятга эга воқеликлар бўлса-да, ижод психологияси ва назариясига оид адабиётларда у хусусий, индивидуал психологик ходиса сифатида қаралади.

“Ўзбек тилининг изоҳли луғати”да – “ижодийлик, ижод, яратувчилик билан боғлиқ бўлган ижодий фаолият, ижодий меҳнат” сифатида таърифланган [4, Б. 687]. Педагогик луғатларда: “ижодкорлик- тажрибани қайта ташкил этиш ва янги билимлар ва кўникмалар комбинациясини шакллантириш асосида янги нарсани ишлаб чиқарадиган фаолиятдир,” – деб келтирилади.

Ижодкорлик турли даражаларига эга. Бир даражадаги ижодкорлик мавжуд билимларни қўллаш билан тавсифланади; бошқа даражадагиси эса объектлар ёки билим соҳаларининг одатдаги кўринишини ўзгартиришда янгича ёндашув деб баҳоланади.

Тадқиқот муаммосига оид адабиётлар таҳлили асосида ижодкорликни шахсда мустақил фикрлаш сифатлари намоён бўлишининг энг асосий ва фаол шакли сифатида куйидаги белгиларга кўра таснифлаш мумкинлиги аниқланди:

- ижод тури (техник, технологик, ташкилотчилик, иқтисодий, ижтимоий, маънавий, педагогик, дидактик, касбий, аралаш);
- ижод даражаси (моноижод, мультиижод, мегаижод); ижод қамрови (ихтисослик, мутахассислик, билим соҳаси, тармоқлараро, миллий, минтақавий, минтақалараро, халқаро);
- ижоднинг давомийлиги (қисқа муддатли, ўрта муддатли, узок муддатли);
- ижоднинг шакли (инновацион, илмий-тадқиқотчилик, таълимий инвестицион, аралаш);

– умумий жиҳатларига кўра (янги ғояларни ҳаётга татбиқ этиш; принципиал жиҳатдан ечимларни илгари суриш; янгиликни амалий қўллаш);

– яратилган ижод маҳсулининг маъноси ва мураккаблигига кўра (рационализаторлик таклифи; ихтиро; кашфиёт) [5, с. 502].

Ижодий фаолиятни ташкил этиш, ижодкор шахсни тарбиялашни Ш.С.Шарипов психофизиологик жиҳатдан бир неча босқичда амалга ошишини келтириб ўтади. Булардан биринчиси ҳавас – эҳтиёжларнинг энг содда шакли бўлиб, инсон томонидан онгли бошқарилади. Иккинчиси, нисбатан юқорироқ ривожланиш босқичи бўлган хоҳиш ҳам инсон томонидан онгли бошқарилиб, у шахснинг маълум буюм ёки ҳодисага нисбатан муносабатлари мажмуасини ифодалайди. Учинчи, энг мураккаб босқич бўлган қизиқиш – хоҳиш ва у билан боғлиқ бўлган тушунчалар асосида юзага келади. Қизиқиш ҳаётдаги ташки таъсирлар, шахс фаолияти ҳамда таълим-тарбия жараёни таъсирида шаклланиб боради. Бу ҳолатлар психологик омиллар – диққат, идрок, тушунча, хотира, фикрлаш, тасаввур, сезги ва ирода ҳислатларига сезиларли таъсир кўрсатиб, шахснинг шаклланишида алоҳида муҳим аҳамият касб этади [6, с. 99–105].

Зехнлилик, топқирлик, синчковлик, қизиқувчанлик, изланувчанлик сифатлари мустақил ва ижодий фаолиятни ташкил қилишнинг асосий омиллари ҳисобланади. Таълим жараёнининг ушбу асосда ташкил этилиши педагог ва талабалар мулоқотини индивидуал ва дифференциал ёндашувга асосланган инновацион технологияларни жорий этишни тақозо этади. Педагогикада инновацион ёндашувни жорий этишда ижодкорлик фаолиятининг маънавий, дидактик, технологик, ташкилотчилик каби турларидан кенг фойдаланиш мумкин.

Маънавий ижодкорлик – педагог ва талабалар орасида маънавий ахлоқий соҳада янги сифатли натижа берувчи такрорланмас ўзига хос ёндашувга асосланган фаолият тури.

Дидактик ижодкорлик – ўқув материални танлаш, лойиҳалаш ҳамда талалбалар ўзлаштиришининг янги йўналишларини ишлаб чиқишга асосланган фаолият тури.

Технологик ижодкорлик юқори натижага эришиш имконини берувчи янги тизимлар, жараёнлар ва вазиятларни излаш ҳамда яратиш билан боғлиқ фаолият тури бўлиб, у педагог ва талабаларфаолиятини бутунлай қамраб олувчи ижодкорликнинг энг мураккаб тури ҳисобланади. Ушбу ижодкорликнинг ўзига ҳослиги янгилик элементларини технологияга ўтказиш, унинг самарадорлигини тубдан ўзгартиришга қаратилганлиги билан изоҳланади.

Адабиётлар:

1. Каримов И. А. Адабиётга эътибор – маънавиятга, келажакка эътибор. Тошкент, Ўзбекистон, 2009. Б. 10.
2. Roback A.A. Intelligence and Intellect. The Journal of Philosophy, Vol. 19, No. 12 (Jun. 8, 1922). Pp. 325–330.
3. <https://kun.uz/uz/25951888>. «Ayolni ikkinchi darajada ko'rishimiz-kamchiligimiz. Aziza Shonazarova bilan suhbat».
4. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Т. : «Ўзбекистон миллий энциклопедияси». Давлат илмий нашриёти, 2007, 5 жилд, 687 бет.
5. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. М., 1975. 502 с.
6. Ubaydulloxon, K. (2022). Improving the System of Preparation of Future Physical Education Teachers for Creative and Innovative Pedagogical Activities. *Middle European Scientific Bulletin*, 21, 99–105.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-256>

**INFORMATIZATION OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE
ON THE EXAMPLE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING**

**ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Tsymbolov V. S.

*Postgraduate Student at the Department
of English Language for Non-Philological
Specialities
Oles Honchar Dnipro National University
Dnipro, Ukraine*

Цимбалов В. С.

*аспірант кафедри англійської мови
для нефілологічних спеціальностей
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

The beginning of the 21st century was marked by an unprecedented development of information technologies. As a result, there is a situation with significant informatization of life, in particular, education.

The level of development of the country is largely determined by the level of development of education, which at the current stage of human development must quickly and adequately respond to the needs of society, getting rid of the conservatism inherent in current education through radical reforms.